

Podstawowy problem edukacji dla zrównoważonego rozwoju: modernizacja technokratyczna czy modernizacja refleksyjna

Koncepcja modernizacji należy do najważniejszych koncepcji nauk społecznych. Dotyczy to zarówno socjologii, jak i ekonomii i politologii. Modernizacja oznacza ciąg zmian ewolucyjnych społeczeństwa tradycyjnego w społeczeństwo nowoczesne. Te ostatnie uosabia zachodnia Europa, Stany Zjednoczone czy Japonia, podczas gdy idealnych przykładów tradycyjnych społeczeństw dostarcza ją nierozwinięte przemysłowo kraje Trzeciego Świata w Afryce, Ameryce Południowej czy Azji („peryferia systemu światowego”). W socjologii dyskutuje się często postmodernistyczną fazę rozwoju, zwaną też postmodernizmem (albo ponowoczesnością).

Wydaje się jednak, że można wymienić następujące fazy procesu modernizacji: modernizację ewolucyjną (dominującą w XX wieku, opartą na hegemonii koncepcji postępu), modernizację technokratyczną opartą na wszechstronnej możliwości wprowadzenia nowoczesnych technik i technologii do gospodarki i społeczeństwa oraz modernizację refleksyjną. Koncepcja modernizacji technokratycznej absolutyzuje znaczenie mechanizacji i automatyzacji, a obecnie informatyzacji społeczeństwa. Natomiast modernizacja refleksyjna podkreśla krytyczną ocenę dotychczasowych osiągnięć modernizacji, gdzie narastają różnorodne problemy ekologiczne i społeczne. Nie zostały one rozwiązane w ramach modernizacji technokratycznej.

Do składników **modernizacji technokratycznej** należą takie cechy, jak: koncepcja opanowania przyrody, nierównoważony rozwój gospodarczy i społeczny, koncepcja *homo oeconomicus*, dominacja gospodarki finansowej,

kryzys ekologiczny i nierozwiązanie problemów zatrudnienia. Natomiast **modernizacja refleksyjna** jest oparta na paradygmacie ewolucyjnym, zrównoważonym rozwoju, koncepcji *homo sustinens*, dominacji gospodarki realnej nad wirtualną, rozwoju społeczeństwa wiedzy, światowej regulacji (*global governance*).

Spór wokół modernizacji technokratycznej i refleksyjnej ma duże znaczenie dla Polski. Przykładowo rzecznicy modernizacji technokratycznej proponują szybki rozwój rolnictwa superprzemysłowionego i rozwój energetyki jądrowej. Natomiast zwolennicy modernizacji refleksyjnej rozwój rolnictwa ekologicznego i integrowanego, a w energetyce wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, oszczędzanie energii, a także wykorzystanie mniej szkodliwych ekologicznie nośników energii nieodnawialnej (np. gaz ziemny czy ropa naftowa).

W Polsce dominuje nadal modernizacja technokratyczna, o czym świadczą nikłe sukcesy w zakresie wprowadzenia koncepcji zrównoważonego rozwoju. Ostatnio pojawiło się nawet przekonanie o konieczności rozwoju energetyki atomowej, a także wprowadzenia organizmów GMO do upraw rolnictwa. Wszystko to wskazuje na podstawowe znaczenie edukacji dla zrównoważonego rozwoju. Zwolennicy modernizacji technokratycznej rozwijają działania określane jako „greenwashing”. Stosują one powszechnie manipulację społeczną, a także zwykłą dezinformację, przede wszystkim w swoich działaniach reklamowych.

Dr hab. BARBARA PIONTEK
Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej

Aksjologia i prawo naturalne w procesie edukacji

Podejmowanie tematu roli i znaczenia aksjologii, praw naturalnych i wartości w procesach rozwoju napotyka w praktyce na podstawową barierę jaką jest sprowadzanie i zawężanie tych zagadnień do religii. To z kolei skutkuje dwoma zjawiskami, a mianowicie: kompleksami osób wierzących, wynikającymi z braku ugruntowanej wiedzy w tym zakresie i agresją (formalną bądź nieformalną) osób niewierzących. W tym swoistego rodzaju pojedynku oczy-

wistym jest wygrana agresji i tak osoby podejmujące zagadnienia aksjologii i prawa naturalnego oraz wynikających z nich wartości są szufladkowane w ramy ideologizacji, moralizacji, nawiedzenia, szkodliwości, a często także są przypisywane elementy utopijności. Efektem tego jest zjawisko, że o aksjologii, prawie naturalnym i wartościach w polskiej nauce i edukacji dyskutować NIE WYPADA. Przy poszanowaniu pluralizmu słowa, wolności nauki,